

KIRJAESITTELYSSÄ:
Elina Lappalainen 2012.
Syötäväksi kasvatetut:
Miten ruokasi eli elämänsä.
Atena, Jyväskylä. 355 s.

SAARA KUPSALA,
Itä-Suomen yliopisto,
historia- ja
maantieteiden laitos

Tutkivaa journalismia tuotantoeläinten asemasta

Elina Lappalaisen Tieto-Finlandialla palkittu kirja *Syötäväksi kasvatetut* on tervetullut teos kotimaiseen keskusteluun tuotantoeläinten eettisestä asemasta. Lappalainen on tarttunut tuotantoeläinten hyvinvoinnin kysymykseen tutkivan journalistin otteella. Vieraillemalla eläintiloilla ja teurastamoissa sekä haastatteleamalla eri tahoja hän rakentaa kuvaa tuotantoeläinten hyvinvoinnin tilasta – ja tuo esiin niin ongelmakohtia kuin edistysaskeliakin. Helppolukuisen ja suurelle yleisölle suunnatun kirjan johtoajatuksena on välittää ruoan alkuperästä etäänntyneille kuluttajille tietoa tuotepakkauksen takana olevasta tuotantoprosessista. Lukijalta ei odoteta paljon esitietoja ja eläintuotannon termit selitetään selvästi. Arvatenkin kirja saavuttaa mukaansatempaavalla otteellaan sellaisia kuluttajaryhmiä, jotka eivät ole aikaisemmin juurikaan pohtineet tuotantoeläinten hyvinvointikysymyksiä. Kirjan henkilökohtainen ote lisää lukijan samastumispintaa: Lappalainen kuvaa kiinnostavasti ja avoimesti omia tuntemuksiaan tila- ja teurastamovierailuiden aikana.

Kirjan keskeistä antia ovat kuvaukset maatiloilta ja teurastamoista. Kaiken kaikkiaan Lappalainen on vieraillut lähes 20 maatilalla ja näistä muutamia hän kuvaa yksityiskohtaisesti. Munivista kanoista, broilereista, sioista ja naudoista on jokaisesta oma osionsa. Sen sijaan esimerkiksi kalankasvatus sekä poro- ja lammastalous on rajattu pois tarkasteluista. Lappalainen kertoo havainnollisesti näkemästään ja näin avautuu uutta tietoa eläinten oloista myös aiheeseen perehtyneelle lukijalle. Kuvausta värittävät keskustelut tuottajien ja elintarviketeollisuuden edustajien kanssa. Koska eläinten lopettamisesta ja teurastamisesta on ollut saatavana lähinnä vain teollisuuden tai viranomaisten välittämää kerrontaa, on tärkeää, että Lappalainen välittää ensikäden kuvauksen muun muassa kukkopoikien ja munivien kanojen lopettamisesta sekä broilereiden, sikojen ja nautojen teurastamisesta. Kuvausta täydentävät kirjan kaksi kuvaliitettä, joissa näytetään tuotantoeläinten elämänvaiheita syntymästä tai kuoriutumuksesta teuraskuljetusten kautta kuolemaan.

Tilavierailujen lisäksi Lappalainen on haastatellut useita toimijoita,

muun muassa eläinten hyvinvointitutkijoita, viranomaisia sekä eläin-
suojelujärjestöjen ja teollisuuden edustajia. Eri toimijoiden ja erilaisten
tuottajien näkemykset tulevat näin kirjassa monipuolisesti esille. Haas-
tattelujen lisäksi Lappalainen hyödyntää runsaasti erilaista kirjallista
materiaalia, kuten kotimaista tutkimuskirjallisuutta, teollisuuden
tuottajaoppaita ja raportteja, viranomaisten julkaisuja, säädöstekstejä,
tilastoja ja lehtiartikkeleita.

Eläinten oloja käsittelevien osioiden lisäksi kirjassa tehdään katsaus
eläinetiikan pääsuuntauksiin ja eläinten hyvinvoinnin määrittelyyn
eläinten hyvinvointitieteessä sekä tarkastellaan maatalouden rakenne-
muutosta, elintarvikekaupan ja -teollisuuden rakennetta ja eläinsoje-
luvalvontaa. Kirja päättyy osioon ”Mitä voimme tehdä”, jossa Lappa-
lainen kokoaa ”remonttilistan suomalaiselle maataloudelle” sekä ottaa
kantaa eläinsojeluun uudistamiseen ja eläinten hyvinvoinnin mer-
kintöihin. Lappalainen peräänkuuluttaa muun muassa eläinsojelu-
valvonnan tehostamista, emakkohäkeistä ja parsinavetoista luopumis-
ta, nykyistä parempien virikkeiden tai pihatto-olojen tarjoamista sioi-
lle, koko tuotantoketjun läpinäkyvyyden parantamista sekä parempia
eläinten hyvinvoinnista kertovia merkintöjä kuluttajapakkauksiin.

Eläineettiseltä näkökannaltaan Lappalainen irrottautuu eläinoike-
usajattelusta ja sijoittuu hyvinvointiajatteluun, jossa eläinten tappa-
mista elintarvikkeiden tuotantoa varten ei sinänsä kyseenalaisteta.
Lappalainen kertoo itse syövänsä lihaa, mutta vähentäneensä lihankul-
utustaan sekä siirtyneensä eettisempänä pitämiinsä lihatuotteisiin kir-
japrosessin aikana. Se, että Lappalainen ei kirjassa näyttyä eläinten
asian ajajalta, joka pyrkii kirjoittamaan paljastuskirjan eläintuotannon
ongelmista, luo samastumispintaa valtavirran lihaa kuluttavaan väes-
töön. Hyvinvointiajattelulähtökohdista huolimatta kysymys eläimen
yksilöllisen arvon kunnioittamisesta on kirjassa näkyvästi esillä. Lappa-
lainen kirjoittaa useassa kohtaa eläinten kertakäyttötavaraa muistutta-
vasta asemasta teollistuvassa eläintuotannossa ja eläinten pitämisestä
enenevästi vain ”muninta-, synnytys- tai maitokoneina.” Lisäksi Lappa-
lainen peräänkuuluttaa arvokeskustelua eläinten eettisestä asemasta
eläintuotteiden kulutuksen lisääntyessä.

Kirjassa analysoidaan eläinten hyvinvointia eri tuotantomuodoissa
sekä vertaillaan niitä keskenään. Lappalainen arvioi tarkkanäköisesti
eläinten hyvinvoinnin suurimpia ongelmakohtia, kuten vasikoiden
nupoutusta, karjuporsaiden kastrointia, emakkohäkkejä ja lehmien
parsikasvatusta. Samalla hän tuo esiin myös niitä edistysaskeleita, joita
on tehty eläinten hyvinvoinnin kohdalla, kuten eläinten terveyden
edistäminen, ilmanvaihdon ja muiden ulkoisten olosuhteiden parane-
minen sekä pihatto-olojen tarjoaminen eläimille. Lappalainen tekee
päätelmiä eläinten hyvinvoinnista toimittajana omien havaintojen ja
asiantuntijahaastattelujen pohjalta. Yleistajuinen tyyli näkyy siinä, että
tekstissä ei käytetä juurikaan lähdeviitteitä. Kriittinen lukija voi usein
yhtyä päätelmiin, mutta joissain kohdissa herää kysymyksiä. Esimer-
kiksi kirjassa välittyy jokseenkin myönteinen kuva broilereiden hyvin-

Tutustuessani kanaloihin
kävin viikon sisällä sekä
virikehäkkikanalassa että
luomukanalassa.

Molemmat tuottajat
hoitivat kanoja parhaan
osaamisensa ja käsityksensä
mukaan. Heillä vain oli eri
näkemys siitä, mikä
tuotantotapa on kanalle
parempi. Mutta sille ei voi
mitään, että metallinen
häkkirivistö ja kanat
häkkien sisällä näyttävät
aika kurjalta.

s. 97

Yritysvastuuseen kuuluu
myös läpinäkyvyys ja
oikean kuvan antaminen
tuotannosta, mutta se ei
useimmiten tunnu
toteutuvan. Munakennossa
sporttinen tyttökana
juoksee pellolla tennismaila
kädessään. Näin Munakunta
kuvittaa virikehäkissä
tuotettujen munien
pakkausta.

s. 321

Tuleva eläinsuojelulain uudistus vaatisi taustalleen julkisen arvokeskustelun, jossa pohtisimme, mikä asema eläimillä yhteiskunnassamme on ja millaisiin arvoihin toimintamme perustuu.

s. 34

Kasvanut tietomäärä on vaikeuttanut ruoan ostamista. Enää ei pidä itsestään selvänä sitä, että Suomessa kaikki olisi hyvin. Sokea luottamus elintarvikeyhtiöiden toimintaan on kadonnut. Tuntuu, että pitäisi itse käydä tilalla varmistamassa asiat, tuntea tuottaja ja käydä vielä teurastamossakin katsastamassa tilanne.

s. 345

voinnista ja terveydestä verrattuna muiden tuotantoeläinten hyvinvointiin (s. 127–129). Tällaisissa kohdissa olisin lukijana toivonut täsmennystä sekä kriittisempää pohdintaa muun muassa siitä, mitä eläimiä lasketaan kuolleisuuslukuihin (esim. hautomoiden vajaakuntoiset linnut) tai millaiset muutokset eläimen ruumiissa päätyvät teollisuudessa tunnistetuiksi terveydentilan mittareiksi.

Kirjan teoreettisemmat osiot, joissa käsitellään eläinetiikan ja eläinten hyvinvointitutkimuksen lähestymistapoja, maatalouden muutosta, maatalouspolitiikkaa sekä elintarviketeollisuuden ja kaupan rakennetta, antavat aihepiiriin tutustumattomalle lukijalle perustietoa eläin-etiikasta ja eläinten käyttöön liittyvistä taloudellisista intresseistä. Näissä osioissa on hyvin hyödynnetty valmista tutkimustietoa ja esitetty ne yleistajuisesti. Laaja-alainen tarkastelu on tuottanut hyvän kokonaiskäsityksen, mutta sen hintana toki on, että tarkastelussa ei voi mennä kovin syvälliseen analyysiin. Esimerkiksi eläinten esineellistämisen taustalla olevat taloudelliset intressit tai eläinten hyvinvoinnin muuntaminen voitontavoittelun lähteeksi hyvinvointimerkintöjen kautta jää kirjassa vaille tarkempaa analyysiä. Toisaalta laaja-alainen tarkastelu antaa hyvän pohjan jatkoanalyysille.

Tutkivat journalistit eivät ole Suomessa aiemmin tarttuneet eläinten hyvinvoinnin kysymykseen samanlaisella kattavuudella kuin Lappalainen. Kirjan tekeminen on vaatinut rohkeutta ja tinkimättömyyttä: toimittaja on uskaltanut niin teurastamoihin kuin erilaisille mautilloille aina teollisista suurtiloista pienempiin luomutiloihin. Lappalainen on myös kuunnellut hyvin erilaisia näkökantoja eläinkysymyksessä, mutta ei sitoudu mihinkään valmiiksi annettuun positioon, vaan arvioi kriittisesti ja analyttisesti eri näkökulmia sekä pitäytyy itsenäisessä ja terävänäköisessä ajattelussa. Lappalainen pohtii kiinnostavasti journalistien pääsyä mautilloille ja teurastamoille sekä tuo esiin, kuinka pääsy niihin ei aina ollut helppoa ja kuinka joissakin vierailukohteissa asetettiin kuvauskieltoja. Kirjaa voikin pitää tienraivaajana avoimuuden lisäämiseksi eläintuotannossa ja etenkin eläinten teurastuksessa, josta on tullut kollektiivisen piilottamisen kohde ja joka on jäänyt silottelevan elintarvikemarkkinan verhon taakse.

Tämän vuoksi onkin toivottavaa, että kirja on uudenlainen avaus kriittiselle ja analyttiselle journalismille eläinkysymyksessä. Kuten Lappalainen kirjoittaa, eläintuotannon arvostelu on jätetty kansalaisjärjestöille, ja toimittajat ovat ulkoistaneet paljastusmateriaalien hankkimisen eläinaktivisteille. Kuitenkin tutkiville journalisteille olisi runsaasti työsarkaa selvittää ja tuoda esiin teollisen eläinten käytön taustalla olevia taloudellisia tekijöitä sekä tarkastella niiden eettisiä seuraamuksia. Tällainen journalismi tuottaisi uutta ymmärrystä eläinten käytöstä, mikä tukisi olennaisesti arvokeskustelua eläinteollisuudesta ja eläinten eettisestä asemasta.